

Vec C-819/19

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

6. november 2019

Vnútroštátny súd:

Rechtbank Amsterdam

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

18. september 2019

Žalobkyne:

Stichting Cartel Compensation

Equilib Netherlands B.V.

Žalované:

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.

Martinair Holland N.V.

Deutsche Lufthansa AG

Lufthansa Cargo AG

British Airways plc

Société Air France SA

Singapore Airlines Ltd

Singapore Airlines Cargo Pte Ltd

Swiss International Air Lines AG

Air Canada

Cathay Pacific Airways Ltd

SAS AB

Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden

SAS Cargo Group A/S

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konaní vo veci samej

Predmetom konaní vo veci samej sú žaloby podané na civilnom súde proti viacerým leteckým spoločnostiam (ďalej len „žalované“) z dôvodu porušenia zákazu kartelov. Žalobkyne navrhujú v prvom rade určiť, že žalované konali protiprávne, a v druhom rade sa domáhajú náhrady škody.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ sa týka otázky, či má vnútroštátny civilný súd právomoc priamo uplatniť článok 101 ZFEÚ, a tak konštatovať porušenia európskych pravidiel hospodárskej súťaže, aj keď tieto porušenia boli spáchané pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003 v odvetví leteckej dopravy v rámci letov z krajín mimo EÚ, resp. EHP a do týchto krajín. Tieto porušenia v tomto období bolo možné prešetriť len na základe prechodnej úpravy stanovenej v článkoch 104 a 105 ZFEÚ.

Prejudiciálna otázka

Majú vnútroštátne sudy v spore medzi poškodenými (v tomto prípade zasielateľia, odberatelia leteckých nákladných služieb) a leteckými spoločnosťami právomoc – či už na základe priameho účinku článku 101 ZFEÚ alebo v každom prípade článku 53 Dohody o EHP, alebo na základe (priameho účinku) článku 6 nariadenia č. 1/2003 – neobmedzene uplatniť článok 101 ZFEÚ alebo v každom prípade článok 53 Dohody o EHP na dohody, resp. zosúladené postupy leteckých spoločností týkajúce sa nákladných služieb pri letoch uskutočnených pred 1. májom 2004 medzi letiskami v rámci EÚ a letiskami mimo EHP, resp. pri letoch uskutočnených pred 19. májom 2005 medzi Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom a letiskami mimo EHP, resp. pri letoch uskutočnených pred 1. júnom 2002 medzi letiskami v rámci EÚ a Švajčiarskom, aj keď ide o obdobie, v ktorom platila prechodná úprava stanovená v článkoch 104 a 105 ZFEÚ, alebo tomu táto prechodná úprava bráni?

Uvádzané predpisy práva Únie

Články 85 až 89 Zmluvy o EHS, teraz články 101 až 105 ZFEÚ

Nariadenie Rady (EHS) č. 3975/87 zo 14. decembra 1987 stanovujúce postup pri uplatňovaní pravidiel hospodárskej súťaže pre podniky leteckej dopravy (Ú. v. ES L 374, 1987, s. 1; Mim. vyd. 07/001, s. 262), najmä odôvodnenia, ako aj články 1 a 7

Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205), najmä odôvodnenia, ako aj články 6 a 16

Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave (Ú. v. ES L 114, 2002, s. 73; Mim. vyd. 11/041, s. 95), najmä články 1, 8 a 9

Uvádzané vnútroštátne právne predpisy

Neuvedené

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Stichting Cartel Compensation (SCC) a Equilib Netherlands B.V. (ďalej len „žalobkyne“) uplatňujú pohľadávky týkajúce sa náhrady škody, ktoré vznikli v súvislosti s porušeniami pravidiel hospodárskej súťaže. Žalobkyne uzatvárajú so svojimi „klientmi“ dohody, podľa ktorých títo klienti postúpia svoje pohľadávky žalobkyniam, ktoré sa následne pokúsia vymôcť tieto pohľadávky súdnou cestou.
- 2 Prejednávané veci sa týkajú celosvetového kartelu v oblasti nákladnej leteckej dopravy v rokoch 2000 až 2006. Komisia rozhodnutím z 9. novembra 2010 uložila viacerým leteckým spoločnostiam pokuty za dohody obmedzujúce hospodársku súťaž týkajúce sa palivových prirážok a prirážok za bezpečnosť pri letoch z, do a v rámci členských štátov EÚ, resp. EHP, ako aj z, do a v rámci Švajčiarska. Všeobecný súd Európskej únie (ďalej len „Všeobecný súd“) rozsudkami zo 16. decembra 2015¹ vyhlásil toto rozhodnutie za neplatné.
- 3 Dňa 17. marca 2017 vydala Komisia nové rozhodnutie a opäť uložila pokuty z dôvodu tohto kartelu v odvetví leteckej dopravy. Toto rozhodnutie bolo opäť napadnuté žalobami na Všeobecnom súde.² V týchto veciach sa zatiaľ nerozhodlo. Komisia sa však pri letoch medzi členskými štátmi EÚ, resp. EHP a inými

¹ Rozsudky Air Canada/Komisia (T-9/11), Koninklijke Luchtvaart Maatschappij/Komisia (T-28/11), Japan Airlines/Komisia (T-36/11), Cathay Pacific Airways/Komisia (T-38/11), Cargolux Airlines/Komisia (T-39/11), Lan Airlines a Lan Cargo/Komisia (T-40/11), Singapore Airlines a Singapore Airlines Cargo PTE/Komisia (T-43/11), Deutsche Lufthansa a i./Komisia (T-46/11), British Airways/Komisia (T-48/11), SAS Cargo Group a i./Komisia (T-56/11), Air France-KLM/Komisia (T-62/11), Air France/Komisia (T-63/11) a Martinair Holland/Komisia (T-67/11).

² Veci Air Canada/Komisia (T-326/17), Koninklijke Luchtvaart Maatschappij/Komisia (T-325/17), Japan Airlines/Komisia (T-340/17), Cathay Pacific Airways/Komisia (T-343/17), Cargolux Airlines/Komisia (T-334/17), Latam Airlines Group a Lan Cargo/Komisia (T-344/17), Singapore Airlines a Singapore Airlines Cargo PTE/Komisia (T-350/17), Deutsche Lufthansa a i./Komisia (T-342/17), British Airways/Komisia (T-341/17), SAS Cargo Group a i./Komisia (T-324/17), Air France-KLM/Komisia (T-337/17), Air France/Komisia (T-338/17) a Martinair Holland/Komisia (T-323/17).

krajinami (ďalej len „tretie krajiny“) obmedzila na obdobie kartelu, ktoré mohla preskúmať na základe konania zavedeného nariadením č. 1/2003. Pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia prešetrovala Komisia porušenia pravidiel hospodárskej súťaže podľa nariadenia č. 3975/87, ktoré sa však týkalo výlučne medzinárodnej leteckej dopravy medzi letiskami v Spoločenstve. Lety z a do tretích krajín sa preto vtedy mohli prešetrovať z hľadiska pravidiel hospodárskej súťaže len podľa prechodnej úpravy stanovenej v článkoch 104 a 105 ZFEÚ.

- 4 Nariadenie č. 1/2003 platilo pre lety medzi EÚ a tretími krajinami od okamihu nadobudnutia jeho účinnosti 1. mája 2004, ale pre lety medzi členskými štátmi EHP a tretími krajinami platilo až od 19. mája 2005. Pre lety medzi EÚ a Švajčiarskom platili od 1. júna 2002 kartelové pravidlá stanovené v článkoch 8 a 9 Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave vrátane vykonávacích nariadení uplatniteľných v tomto období. Pokiaľ ide o obdobie pred týmto dátumom, Švajčiarsko je tretou krajinou, a preto sa naň rozhodnutie Komisie nevzťahuje.
- 5 Žalobkyne v podstate po prvé navrhujú určiť, že žalované aj pred uvedenými tromi dátumami z dôvodu kartelových dohôd konali protiprávne, a po druhé sa domáhajú náhrady škody (konkrétne z dôvodu škody, ktorá vznikla [zasielateľom, ktorí predali svoje pohľadávky žalobkyniam). Pohľadávky žalobkýň sa preto týkajú celého obdobia od roku 2000 do roku 2006. V skutočnosti ide o tri spojené konania proti rôznym leteckým spoločnostiam – jedno konanie sa začalo na základe žaloby spoločnosti SCC a dve konania sa začali na základe žalôb spoločnosti Equilib.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 6 Žalobkyne predovšetkým tvrdia, že zákaz kartelov upravený v článku 101 ZFEÚ má priamy horizontálny účinok na celé obdobie kartelu, takže vnútroštátny súd je oprávnený uplatniť tento zákaz aj na lety z a do tretích krajín, ktoré boli uskutočnené pred dátumami uvedenými v bode 4. Nie je potrebné predchádzajúce rozhodnutie vnútroštátnych orgánov pre hospodársku súťaž alebo Komisie v zmysle článku 104, resp. 105 ZFEÚ. Žalobkyne subsidiárne tvrdia, že vnútroštátny súd v každom prípade podľa článku 6 nariadenia č. 1/2003 získal 1. mája 2004 so spätnou účinnosťou právomoc uplatniť článok 101 ZFEÚ, pokiaľ túto právomoc nemal už skôr.
- 7 Podľa názoru žalovaných článok 101 ods. 1 ZFEÚ nemá priamy horizontálny účinok. Vnútroštátny súd má právomoc uplatniť toto ustanovenie až vtedy, keď vnútroštátne orgány alebo Komisia vydali rozhodnutie podľa článku 104, resp. 105 ZFEÚ. Voči subsidiárnemu tvrdeniu žalobkýň žalované namietajú, že vnútroštátny súd nie je podľa článku 6 nariadenia č. 1/2003 oprávnený dodatočne so spätnou účinnosťou vyhlásiť za zakázané postupy, ktoré v okamihu, keď sa uskutočnili, neboli zakázané. Priznanie spätnej účinnosti sa nedá vyvodiť zo

znenia, z cieľa ani zo systematiky nariadenia č. 1/2003 a odporovalo by zásade právnej istoty.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 8 Vnútroštátny súd poukazuje na to, že pravidlá hospodárskej súťaže sa pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003 uplatňovali v odvetví leteckej dopravy na základe nariadenia č. 3975/87, ktoré však neplatilo pre leteckú dopravu z a do tretích krajín. Pri týchto letoch preto vnútroštátne orgány a Komisia mohli uplatniť len článok 104, resp. článok 105 ZFEÚ, ktoré obsahujú prechodnú úpravu týkajúcu sa uplatňovania práva hospodárskej súťaže. Podľa článku 104 ZFEÚ rozhodujú vnútroštátne orgány o prípustnosti dohôd, rozhodnutí a zosúladených postupov v súlade s právom príslušného členského štátu a s ustanoveniami článku 101, najmä odseku 3. Táto prechodná úprava platí až do okamihu, keď budú vydané predpisy podľa článku 103 ZFEÚ.
- 9 V prejednávanom prípade preto vzniká otázka, či sú vnútroštátne súdy vo vzťahu k obdobiu, v ktorom platila prechodná úprava stanovená v článkoch 104 a 105 ZFEÚ, oprávnené v civilnom konaní medzi súkromnými osobami určiť, že došlo k porušeniu európskych pravidiel hospodárskej súťaže.
- 10 Na základe staršej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) existujú rôzne názory na túto otázku. Britský High Court of Justice of England and Wales (Vrchný súd Anglicka a Walesu) 4. októbra 2017 v konaní, v ktorom bolo potrebné objasniť rovnakú otázku, rozhodol, že nemá právomoc. Britský Court of Appeal (odvolací súd) potvrdil tento rozsudok. Vnútroštátny súd si však na základe tej istej judikatúry kladie otázku, či nemusí rozhodnúť opačne.
- 11 Vnútroštátny súd cituje túto skoršiu judikatúru Súdneho dvora takto. Podľa rozsudku Súdneho dvora z 30. januára 1974, BRT/SABAM (vec 127/73, EU:C:1974:6) zákazy obsiahnuté v článku 85 ods. 1 a článku 86 Zmluvy o EHS [článok 101 ods. 1 a článok 102 ZFEÚ] vzhľadom na svoju povahu môžu spôsobovať priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami, a preto im priamo priznávajú práva, ktoré musia súdy členských štátov rešpektovať (bod 16). Ak by výkon týchto práv jednotlivcami závisel od ich administratívnoprávneho uplatňovania orgánmi členských štátov alebo Komisiou, tieto práva by boli jednotlivcom odňaté. Vnútroštátne súdy preto majú právomoc uplatniť článok 85 Zmluvy o EHS [článok 101 ZFEÚ] v spore medzi jednotlivcami. Súdny dvor však v tomto rozsudku uvádza, že vnútroštátne súdy v spore, v ktorom sa jeden z účastníkov konania odvoláva na pravidlá hospodárskej súťaže, musia postupovať zdržanlivo, ak v tej istej veci koná aj Komisia alebo vnútroštátny orgán pre hospodársku súťaž (bod 21).
- 12 Vo svojom rozsudku z 30. apríla 1986, Asjes a i. (spojené veci 209/84 až 213/84, EU:C:1986:188), Súdny dvor rozhodol, že „na leteckú dopravu sa z rovnakých dôvodov ako na ostatné druhy dopravy [vzťahujú] všeobecné ustanovenia Zmluvy o EHS, vrátane ustanovení o hospodárskej súťaži“ (bod 45). Uplatnia sa aj články

88 a 89 Dohody o EHP [články 104 a 105 ZFEÚ], pokiaľ Komisia nevydala nijaké predpisy podľa článku 87 Zmluvy o EHS [článok 103 ZFEÚ]. Porušenia pravidiel hospodárskej súťaže preto možno vždy konštatovať, pričom možno prípadne najmä udeliť aj výnimky podľa článku 85 ods. 3 Zmluvy o EHS [článok 101 ods. 3 ZFEÚ].

- 13 Súdny dvor však zdôrazňuje, že vnútroštátne súdy nie sú oprávnené konštatovať porušenie článku 85 Zmluvy o EHS [článok 101 ZFEÚ], pokiaľ vnútroštátny orgán alebo Komisia ešte nerozhodli o namietanom porušení, ale ešte môžu rozhodnúť, a teda ešte môžu udeliť výnimku. Opačný výsledok by viedol k zákazu a k neplatnosti určitých dohôd ešte pred tým, ako by bolo možné rozhodnúť, či sa článok 85 Zmluvy o EHS [článok 101 ZFEÚ] ako celok uplatní na tieto dohody. To by odporovalo zásade právnej istoty. Súdny dvor vo svojom rozsudku z 11. apríla 1989, *Ahmed Saeed Flugreisen a i./Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs* (vec 66/86, EU:C:1989:140), potvrdil túto judikatúru.
- 14 Z vyššie uvedených úvah vnútroštátny súd vyvodzuje, že Zmluva priznáva vnútroštátnym civilným súdom vlastnú právomoc na uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže v sporoch medzi jednotlivcami. Táto právomoc je nezávislá od administratívnoprávneho uplatňovania príslušnými orgánmi pre hospodársku súťaž. Podľa článkov 104 a 105 ZFEÚ je možné tak administratívnoprávne, ako aj civilnoprávne uplatňovanie, pričom prvá uvedená forma nemá prednosť.
- 15 V dôsledku tejto dvojakej právomoci však existuje nebezpečenstvo vzájomne si odporujúcich rozhodnutí a právnej neistoty. Práve zamedzenie takým problémom bolo podľa názoru vnútroštátneho súdu rozhodujúce pre vyššie uvedené stanovisko Súdneho dvora, podľa ktorého vnútroštátne súdy nemôžu konštatovať nijaké porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, pokiaľ príslušné orgány podľa článkov 104 a 105 ZFEÚ ešte – prípadne so spätnou účinnosťou – môžu udeliť výnimku. V tomto zmysle Súdny dvor vo svojom už citovanom rozsudku *Ahmed Saeed* rozhodol, že článok 102 ZFEÚ možno uplatniť neobmedzene. V súvislosti s týmto ustanovením, ktoré sa týka zneužívania dominantného postavenia, nie je stanovená nijaká výnimka. Preto netreba brať ohľad na rozhodnutia o výnimkách a neprichádza do úvahy ani porušenie zásady právnej istoty. Podľa názoru Súdneho dvora preto v tejto súvislosti prechodná úprava stanovená v článkoch 104 a 105 ZFEÚ nemôže brániť priamemu uplatneniu článku 102 ZFEÚ.
- 16 Za týchto okolností vnútroštátny súd zastáva názor, že v prejednávanom prípade nič nebráni tomu, aby vnútroštátny súd uplatnil článok 101 ZFEÚ. Nehrozí totiž nijaká právna neistota, keďže žalované v relevantnom období kartelu nepožiadali vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž ani Komisiu o výnimku a v súčasnosti ich o ňu tiež už nemôžu požiadať.
- 17 Skutočnosť, že Komisia vo svojom rozhodnutí z roku 2017 konštatovala, že nemá právomoc rozhodnúť o období pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003, tiež nasvedčuje tomu, že treba priznať právomoc vnútroštátnemu súdu. V opačnom prípade by v súčasnosti neexistovala ani jedna inštitúcia, a to ani

príslušný orgán, ani vnútroštátny súd, ktorá by mohla rozhodnúť o uplatniteľnosti zákazu stanoveného v článku 101 ZFEÚ vo vzťahu k tomuto obdobiu. Tým by sa ťažil prospech zo zatajovania v tom čase uzavretých dohôd o cenách, ktoré môžu odporovať pravidlám hospodárskej súťaže.

- 18 Vnútroštátny súd preto konštatuje, že na základe citovanej judikatúry Súdneho dvora má právomoc – dodatočne – rozhodnúť o dohodách uzavretých medzi leteckými spoločnosťami, pokiaľ ide o obdobia uvedené v prejudiciálnej otázke, týkajúcich sa letov z a do tretích krajín. V týchto obdobiach sa uplatňoval článok 101 ZFEÚ, pričom v tom čase neboli udelené nijaké výnimky a v súčasnosti ich už nemožno udeliť. Samotná skutočnosť, že postup konštatovania porušenia a udelenia výnimky sa nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003 zmenil, nemá vplyv na uplatnenie pravidiel hospodárskej súťaže v civilnom konaní.
- 19 Keďže toto stanovisko sa odlišuje od britskej judikatúry citovanej v bode 10, podľa názoru vnútroštátneho súdu je na zabezpečenie jednotnej aplikácie práva potrebné položiť prejudiciálnu otázku. V tejto otázke vnútroštátny súd tiež žiada Súdny dvor, aby pri jej zodpovedaní zohľadnil aj subsidiárne tvrdenie žalobkýň (pozri body 6 a 7). Prísne vzaté, nie je to potrebné, keďže stanovisko vnútroštátneho súdu zodpovedá ich hlavnému tvrdeniu. Na návrh žalobkýň a z dôvodov hospodárnosti konania toto tvrdenie predsa bolo uvedené v prejudiciálnej otázke, hoci v návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je podrobnejšie rozobraté.